

КОНСАЛТИНГОВІ ПОСЛУГИ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто проблеми забезпечення економічної безпеки держави. Визначено місце консалтингових послуг у системі національної безпеки та określено їх взаємозв'язок із окремими складовими економічної безпеки держави. Обґрунтовано доцільність розвитку науково-технічного консалтингу в Україні як чинника науково-технологічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, науково-технологічна безпека, консалтингові послуги, науково-технічний консалтинг.

Постановка проблеми. Сучасна інтенсивна глобалізація світового господарства є однією з найважливіших економічних проблем національних економік держав. В Україні – це зростання загроз політичній, фінансовій, соціальній, культурній сфері на різних рівнях, а також економічній безпеці. Проблема економічної безпеки є надзвичайно важливою з точки зору забезпечення стійкого та збалансованого розвитку країни в довгостроковій перспективі. Динамічна зміна умов функціонування сучасної економіки, здатність до забезпечення безпеки від дії внутрішніх і зовнішніх загроз визначає рівень конкурентоспроможності країни та динаміку соціально-економічного розвитку. Невирішеність проблем у будь-якій сфері не дозволяє забезпечити відповідний рівень економічного зростання.

Стан дослідження. Проблеми національної безпеки та забезпечення економічної безпеки держави розглядалися у фундаментальних працях українських і зарубіжних науковців: О. Власюка, Я. Жаліло, Г. Пастернак-Таранушенка, питання щодо розвитку ринку консалтингових послуг в Україні – у працях О. Боднара, В. А. Верби, Т. І. Решетняк та ін.

О. С. Власюк розглядає економічну безпеку як одну з найважливіших якісних характеристик економічної системи, що визначає здатність підтримувати послідовну реалізацію національних інтересів і забезпечити сталий соціально-економічний розвиток [1]. У визначенні Г. Пастернака-Таранушенка економічна безпека – це стан держави, який характеризується розвитком економіки та зростанням економічного добробуту населення [2, с. 99]. Я. Жаліло розглядає економічну безпеку як складну багатофакторну категорію, що характеризує

спроможність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення країни, протистояння дестабілізуючому впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [3, с. 25].

В. А. Верба досліджує організаційно-економічний механізм функціонування специфічного виду підприємства – консалтингової фірми, її поведінки на ринку свого продукту, а також універсальних принципів і методологічного інструментарію консультаційного процесу [6, с. 25]. Т. І. Решетняк, вирізняє управлінське консультування як один із видів консультування, спрямованого на надання допомоги з питань економіки і управління [6].

Метою статті є обґрунтування необхідності формування та розвитку ринку консалтингових послуг в Україні з метою забезпечення науково-технологічної безпеки. Відповідно, завдання статті – дослідження економічної безпеки України в розрізі складових, що її формують, знаходження альтернативного забезпечення економічної безпеки.

Виклад основних положень. Нині проблема економічної безпеки України є визначальною в контексті існування і розвитку України як суверенної держави [1, с. 3]. Основними проблемами у сфері забезпечення національної безпеки, економічної зокрема, є: суттєве посилення фінансової безпеки і максимальне поліпшення інвестиційного клімату; досягнення реального економічного зростання та утворення ефективної системи соціального захисту населення; посилення трудової безпеки; підвищення рівня продовольчої безпеки держави; створення надійних гарантій техногенної, екологічної та технологічної безпеки, розвитку науково-технічного потенціалу; посилення енергетичної безпеки; забезпечення інформаційної безпеки держави; поглиблення інтеграційних взаємовідносин; підвищення рівня конкурентоспроможності держави з урахуванням національних інтересів за всіма складовими зовнішньоекономічної політики.

Як відомо, безпека – це стан захищеності певного об'єкта або суб'єкта від різних загроз і наявність комплексу відповідних заходів для усунення таких загроз [4, с. 50]. Національна безпека – стан життєдіяльності суспільства та комплекс ефективних заходів з боку держави, громадських організацій і особи, за допомогою яких забезпечується захист демократичної системи відносин, здійснюється їх розвиток в інтересах народу [4, с. 575]. Національна безпека України за суспільними сферами функціонування поділяється на такі основні види: політичну, економічну, державну, соціальну, інформаційну, науково-

технологічну, екологічну, гуманітарну та військову безпеки. Вони характеризуються своєрідністю, але перебувають у тісних взаємозв'язку і взаємозалежності. Національна безпека – складна, багаторівнева система, головними підсистемами якої є економіка, політика, соціальні відносини, право, культура, національні відносини, оборона країни, інформаційний простір та ін. Найважливішою з них є економічна безпека.

Економічна безпека – це стан захищеності економічної системи країни або групи країн від різноманітних внутрішніх і зовнішніх загроз, сукупність умов для її розширеного відтворення, а також комплекс необхідних заходів для забезпечення такої захищеності і відтворення [4, с. 189]. Економічна безпека дає змогу: гарантувати економічний розвиток держави на підставі досягнень науково-технічного прогресу; зберігати або швидко оновлювати виробництво в умовах припинення зовнішніх поставок або надзвичайних ситуацій внутрішнього характеру; забезпечувати стійке фінансування своєї кредитно-грошової системи та задоволення потреб суспільства за несприятливих внутрішніх і зовнішніх умов. Економічна безпека поділяється на демографічну, екологічну, харчову, військову, ресурсну, питноводну, енергетичну, цінову, фінансово-грошову, політичну, соціальну, кримінальну, медичну безпеку [2].

Економічна безпека передбачає захист економічного життя від незаконних і підривних фінансово-економічних дій певних громадян, організацій та інших держав. Вона пов'язана із захистом економічних прав і свобод, майна громадян, громадських організацій та держави з забезпеченням економічної рівноправності, свободи торгівлі, економічної діяльності в межах чинного законодавства. Найважливішим чинником економічної безпеки є відповідність системи економічних і виробничих відносин не лише потребам виробництва, а й економічного розвитку країни. Водночас в умовах техноглобалізму актуалізується науково-технічний чинник економічного зростання, який визначає здатність держави забезпечити вищий рівень розвитку виробництва товарів і послуг. Саме тому зміцнення науково-технологічної складової безпеки має стати пріоритетним напрямом державної політики.

Науково-технічна безпека – це стан захищеності наукового потенціалу держави, наявних у країні конкурентоспроможних технологій, а також недопущення та усунення наслідків технологічної недосконалої та господарської діяльності. [5, с. 295].

Вітчизняна наука сьогодні втратила ознаки продуктивної сили, дієвого важеля пришвидшеного розвитку економіки. Водночас Україна перетворилася на постачальника інтелектуального потенціалу найроз-

виненішим державам світу [2, с. 32], що є істотною загрозою національній безпеці. Серед основних ознак занепаду вітчизняної науково-технологічної сфери можна назвати такі:

- втрата кадрового наукового потенціалу України через еміграцію;
- старіння наукових та інженерно-технічних кадрів;
- зниження рівня підготовки фахівців;
- фізичне і моральне старіння науково-дослідної бази та руйнування інфраструктури наукових організацій України;
- поглиблення розриву зв'язків між наукою і виробництвом;
- недостатнє інформаційне забезпечення діяльності наукових і конструкторських установ і зниження публікаційної активності вітчизняних науковців;
- зниження міжнародного рейтингу вітчизняних наукових видань.

Відповідно, запровадження дієвих механізмів ефективного використання науково-технічних ресурсів розглядається як важливий чинник зміцнення безпеки держави.

Стан науково-технологічної складової економічної безпеки держави істотною мірою залежить від рівня розвитку інфраструктури науково-технічної та інноваційної діяльності, яка визначає ступінь сформованості ринку науково-технічних розробок і щільність взаємозв'язків між донорами та реципієнтами інновацій. В цих умовах конкурентною перевагою будь-якого бізнесу стає інтелектуальна складова, яка охоплює поряд із науковими дослідженнями, консалтингові послуги. З огляду на це, зростає роль консалтингових послуг, зокрема науково-технічного консалтингу, у забезпеченні науково-технологічної безпеки (рисунки).

Консалтинговий бізнес визначається як продаж специфічного товару – консультаційної послуги, яка має інформаційну природу [6]. Консалтинг – це вид економічної та підприємницької діяльності, що функціонує на ринку послуг. Основною функцією консалтингу є забезпечення стабільності у підприємницькій діяльності, її збереження у складній економічній ситуації і подальший розвиток. Консалтинг сприяє вирішенню питань юридичних, управлінських, економічних, кадрових, фінансових, стратегічного та операційного планування, інвестиційної привабливості організацій, ведення бізнесу, дослідження і прогнозування ринків збуту, вивчення зовнішніх і внутрішніх загроз діяльності підприємства та ін. На думку західних фахівців, він став ідейним лідером управлінських інновацій, який забезпечує постійний потік новітніх пропозицій, спрямований на підвищення рентабельності і забезпечення економічної безпеки підприємств і держави в цілому.

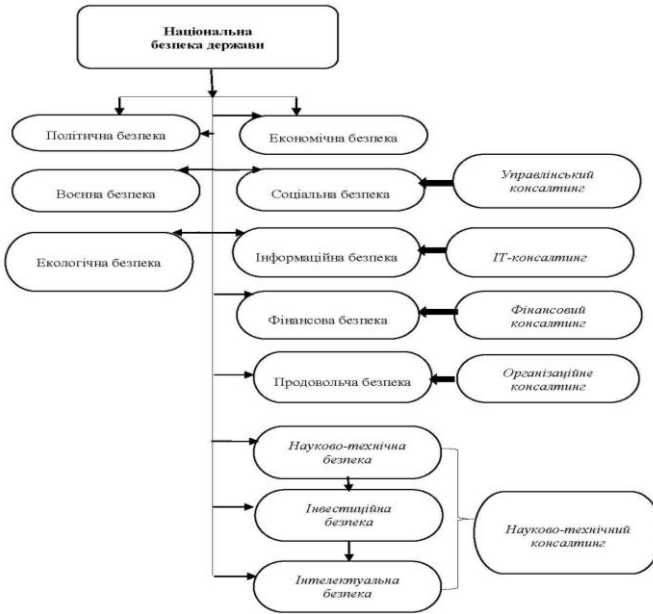

Рис. Консалтингові послуги у системі економічної безпеки держави

Консультавання економічної безпеки як окремий вид економічного консалтингу полягає в наданні незалежних і об'єктивних порад і технічної допомоги кваліфікованими спеціалістами з метою формування засад захищеності фірми від різних небезпек і загроз, забезпечення захищеності господарських відносин для досягнення найбільшого економічного ефекту діяльності.

Консалтингові послуги мають надзвичайно широкий спектр, але найперше він формується під впливом попиту споживчих потреб. До основних видів консалтингових послуг належать:

- *управлінський консалтинг*, розробка місії та системи стратегічних цілей, оптимізація системи управління, розробка стратегії розвитку бізнесу, розробка комплексного плану розвитку підприємства;
- *фінансовий консалтинг*, фінансовий аналіз, оптимізація управління фінансами, податковий аудит;
- *ІТ-консалтинг*, оцінка ефективності використання інформаційних та комунікаційних технологій, побудова інформаційної системи;

– *маркетинговий консалтинг*, аналіз ринку, розробка маркетингової стратегії, ситуаційний аналіз, формування рішень щодо комплексу маркетингу, сегментування ринку, розробка стратегії позиціонування, розробка стратегії управління портфелем товарів, ринків, брендів, оптимізація портфеля клієнтів;

– *інвестиційний консалтинг*, розробка інвестиційної політики, оцінка інвестиційних проектів, визначення доцільності нових напрямів діяльності;

– *логістичний консалтинг*, оптимізація внутрішньої логістики підприємств, оптимізація товароруку, оптимізація складських запасів, консалтинг у сфері транспортної та складської логістики;

– *консалтинг економічної безпеки*, формування основи захищеності фірми від різних небезпек і загроз, забезпечення захищеності господарських відносин.

Розглянувши найвикористовуваніші види консалтингу, ми запропонували новий вид консалтингових послуг, такий як науково-технічний консалтинг, який вирішував би проблеми інвестиційної, інтелектуальної та науково-технічної безпеки. Завданнями науково-технічного консалтингу визначимо надання інформаційних послуг з метою:

– оптимізації діяльності підприємств так, щоб використання науково-технічних та інтелектуальних ресурсів було б максимально ефективно за всіма технічно-економічними показниками;

– модернізації виробничо-технологічної бази підприємств;

– забезпечення здійснення технологічного аудиту;

– активізації використання передових досягнень науки і техніки для підвищення ефективності та якості виробничих і управлінських процесів;

– підвищення технологічної ефективності підприємств на основі адекватної оцінки науково-технічного, інноваційного, інтелектуального, інвестиційного потенціалів;

– визначення і налагодження оптимальних режимів функціонування суб'єктів господарювання в умовах інноваційно орієнтованої економіки;

– сприяння створенню і розвитку вітчизняного ринку технологій;

– підвищення інвестиційної привабливості інноваційних підприємств;

– зменшення трансакційних витрат підприємств у процесі патентування і укладання ліцензійних угод.

Висновки. Чимало факторів впливають на економічну безпеку, а саме: соціально-економічні, політичні, соціально-культурні та інші

чинники. Забезпечення розвитку науково-технологічного потенціалу держави як основи її сталого економічного зростання має стати одним із пріоритетних напрямів державної політики. Прогресивний розвиток держави, який неможливий без науково-технічної складової, повинен ґрунтуватися на дієвих механізмах активізації інтелектуального потенціалу, серед яких важливим є формування ринку консалтингових послуг. Саме розвиток науково-технічного консалтингу повинен розглядатися як ефективний інструмент активізації інноваційної діяльності та зміцнення науково-технологічної безпеки в нашій країні. Відповідно, напрямами подальших досліджень визначимо розробку механізму формування та розвитку ринку консалтингових послуг в Україні, а також засобів державної підтримки науково-технічного консалтингу в контексті економічної безпеки.

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.

2. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави: підручник для осіб, що навчаються за фахом «Службовець, державного управління» / Г. А. Пастернак-Таранушенко. – К.: ІДУС при Кабміні України, 1994. – 140 с.

3. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я. А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.

4. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. – Т. 1 / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій; за ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.

5. Бондар О. В. Консалтингове підприємство як суб'єкт маркетингової діяльності: монографія / О. В. Бондар, В. В. Дворніченко; ВНЗ Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі». – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 160 с.

6. Верба В. А. Організація консалтингової діяльності / В. А. Верба, Г. І. Решетняк. – К.: КНЕУ, 2000. – 244 с.

Филипец З. Б. Консалтинговые услуги в системе экономической безопасности государства.

Рассмотрены проблемы обеспечения экономической безопасности государства. Определено место консалтинговых услуг в системе национальной безопасности и определена их взаимосвязь с отдельными составляющими экономической безопасности государства. Обоснована целесообразность развития научно-технического консалтинга в Украине как фактора научно-технологической безопасности.

Ключевые слова: *экономическая безопасность, научно-техническая безопасность, консалтинговые услуги, научно-технический консалтинг.*

Fylypets Z. B. Consulting services in the system of economic security of the state.

The problem of providing economic security of the state is considered. The place of consulting services in the national security system is defined, and their relationship with the individual components of the economic security of the state is determined.

Besides, expediency of scientific and technical consulting in Ukraine as a factor in the scientific and technological security is substantiated.

Key words: *economic security, scientific and technical security, consulting services, scientific and technical consulting.*

Стаття надійшла 25 квітня 2014 р.

УДК 65.290.4

**В. І. Франчук,
П. Я. Пригунов**

ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ СЛУЖБИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Досліджено підходи до створення служби економічної безпеки акціонерного товариства та видові її функції. Визначено, що метою діяльності служби економічної безпеки є виключення можливих збитків або упущення вигоди та забезпечення цілісності процесів чи об'єктів і в цілому АТ шляхом протидії загрозам.

З'ясовано, що необхідно сформувати відповідну організаційну та штатну структуру підрозділу економічної безпеки, яка може бути представлена у вигляді: департаменту безпеки, управління, служби, відділу тощо. Визначено, що у сучасних умовах господарювання АТ доцільно реалізовувати функцію економічної безпеки через власну службу економічної безпеки.

Ключові слова: *акціонерне товариство, служба економічної безпеки, видові функції економічної безпеки.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкової економіки, появи великої кількості підприємств різної форми власності, посилення проявів недобросовісної конкуренції, недосконалої законодавчої бази, високого рівня тінізації економіки та корупції, криміналізації господарської діяльності, проявів світової кризи, певного відсторонення державних структур від вирішення питань безпеки на рівні підприємництва акціонерні товариства (АТ) змушені приділяти питанням забезпечення економічної безпеки особливу увагу.